

DOI: http://dx.doi.org/10.12775/AUNC_PED.2025.005

Amanda Błaszczak

Badaczka niezależna

ORCID: 0000-0003-4749-1436

email: amanda_b1@wp.pl

**Piotr Połomski, *Relacje rodzinne
a społeczne funkcjonowanie jedynaków***

Wydawnictwo Difin: Warszawa 2024, ss. 198 – recenzja

Publikacja *Relacje rodzinne a społeczne funkcjonowanie jedynaków* autorstwa Piotra Połomskiego w oryginalny sposób eksponuje problematykę jedynactwa w kontekście wewnątrzrodzinnych uwarunkowań oraz egzystencji społecznej osób niemających rodzeństwa. Książka została sfinansowana przez Fundację Badań Koniecznych w Gdańsku. Dzieło składa się ze wstępu, gdzie autor przedstawił opracowany przez siebie temat, i siedmiu rozdziałów. Pierwsze dwa mają charakter teoretyczny. Cztery kolejne empiryczny z uwzględnieniem metodologii badawczej. Ostatni rozdział stanowi podsumowanie pracy oraz interpretację uzyskanych wyników badań. Publikację dopełnia zakończenie, po którym następuje bibliografia, wykaz tabel i rysunków.

W pierwszym rozdziale teoretycznym autor charakteryzuje system rodzinny. Stanowi on fundament, który kreuje każdy aspekt działalności jednostki w świecie. Następnie ukazuje rodzinę w perspektywie socjologicznej i psychologicznej. Podkreśla, że na skutek licznych zmian w sferze społeczno-ekonomicznej tradycyjny model rodziny uległ przeobrażeniu, co prowadzi do większego konsumpcjonizmu, mniejszej odpowiedzialności, dbałości o relacje, aż do całkowitego rozpadu wspól-

noty rodzinnej. W dalszej części tekstu autor odnosi się do istoty relacji rodzinnych. Zgodzę się ze stwierdzeniem, że przeszłe doświadczenia dziecka, które są modelowane na skutek jakości więzi rodziców bądź rodzeństwa, rzutują na całe jego późniejsze życie. Z kolei zaspokojenie określonych potrzeb umożliwia jednostce osiągnięcie dobrostanu w sferze psychicznej i fizycznej. Nie tylko prowadzi to do odczuwania szczęścia, ale i umożliwia czerpanie satysfakcji życiowej.

W kolejnym podrozdziale publikacji autor ilustruje systemową koncepcję rodziny, opierając się na ogólnej teorii systemów oraz na systemowych modelach funkcjonowania wspólnoty rodzinnej. Należą do nich model strukturalny Salvadora Minuchina, model kołowy Davida Olsona, model Williama Beaversa i model McMastera. Ostatnim, na jaki zwraca uwagę, jest międzypokoleniowy model Murraya Bowena. Dokonuje ich wnikliwej charakterystyki. Następnie autor przedstawia funkcje, zadania i strategie rodzinne. Do najważniejszych zalicza funkcję prokreacyjną, ekonomiczną, socjalizacyjną, natomiast zadania oraz strategie wspólnoty rodzinnej są związane z tożsamością, która przyjmuje rozmaite wymiary, bądź sprawowaniem kontroli. Konstytutywną rolę odgrywa również spójność. Głównie dotyczy struktury władzy, jak i autorytetu w rodzinie, umiejętności rozwiązywania konfliktów oraz procesu samoregulacji emocjonalnej. Autor odnosi się do ważnego narzędzia, jakim jest komunikacja, która stanowi komponent niezbędny do budowania relacji z innymi oraz umożliwia rozumienie otaczającej rzeczywistości. Oddziałuje także na jakość więzi tworzonej przez członków wspólnoty rodzinnej. W dalszej części tekstu autor dogłębnie omawia kwestię istoty środowiska rodzinnego w procesie socjalizacji dziecka. Wskazuje, że nie ogranicza się on wyłącznie do relacji z opiekunami, ale odbywa w kontekście wielu różnych czynników pozarodzinnych. Na zakończenie pierwszego rozdziału autor definiuje pojęcie transmisji międzypokoleniowej, uwzględniając jej mechanizmy oraz rolę determinantów biologicznych i środowiskowych. Dokonuje również opisu czynników wpływających na proces socjalizacji jednostki.

W drugim rozdziale teoretycznym Połomski koncentruje uwagę na problematyce jedynactwa w literaturze. Podkreśla, że współcześnie brak posiadania rodzeństwa staje się coraz powszechniejszym zjawiskiem w porównaniu z istnieniem rodzin wielodzietnych. Fakt ten potwier-

dza przytoczenie przez autora danych Głównego Urzędu Statystycznego, które ujawniają, że współczynnik dzietności w Polsce jest jednym z najniższych w Europie. Następnie precyzyjnie omawia czynniki przyczyniające się do dużego spadku posiadania potomstwa wśród osób będących w związkach intymnych. W dalszej części książki demonstruje zarówno pozytywne, jak i negatywne aspekty jedynactwa. Warto podkreślenia jest to, że każdy z nich wywiera niebagatelny wpływ na późniejsze funkcjonowanie oraz osobowość młodego człowieka. Duże znaczenie mają również negatywne postawy okazywane przez rodziców wobec jedynaków. Niejednokrotnie mogą one prowadzić do zaniżonej samooceny, braku poczucia sprawczości, zależności itd. Obejmują przesadną troskę ze strony matki, nadmierne ambicje i wymagania opiekunów czy traktowanie potomstwa w infantylny sposób. W ostatniej części autor dokonuje przeglądu licznych metaanaliz badawczych związanych z problematyką jedynactwa.

W trzecim rozdziale metodologicznym autor formułuje pytania i hipotezy badawcze swojej pracy. Dokonuje również charakterystyki zastosowanych narzędzi pomiarowych. Na potrzeby badań własnych wykorzystuje Kalifornijski Inwentarz Psychologiczny (CPI) oraz Kwestionariusz Relacji Rodzinnych (KRR). W dalszej części książki autor przedstawia grupę badawczą. Była nią młodzież pochodząca z dwóch gdańskich liceów oraz studenci różnych trójmiejskich uczelni wyższych. Przedział wiekowy uczestników badania wynosił od 17 do 23 lat. Na zakończenie rozdziału zostały omówione poszczególne etapy procedury badawczej.

W czwartym rozdziale, analityczno-empirycznym, autor dokonuje prezentacji wyników badań własnych. Pierwsze z nich dotyczą społecznego funkcjonowania jedynaków, a także jedynaczek, gdzie kluczową rolę odgrywa płeć. Zostały one wykonane przy użyciu Kalifornijskiego Inwentarza Psychologicznego (CPI). Drugie obejmują kwestię relacji istniejącej pomiędzy jedynakami, jedynaczkami a ich rodzicami. Są one rozpatrywane w perspektywie zastosowania Kwestionariusza Relacji Rodzinnych (KRR). Na zakończenie rozdziału autor formułuje wnioski dla każdego z eksplorowanych przez siebie obszarów badawczych.

W piątym rozdziale publikacji kontynuowana jest analiza zgromadzonych wyników badań przy użyciu tych samych narzędzi badaw-

czych, czyli Inwentarza CPI oraz Kwestionariusza KRR. Autor koncentruje się tu na społecznym funkcjonowaniu jedynaków, a także osób, które mają różną liczbę rodzeństwa. Następnie dokonuje podziału ze względu na płeć, prezentując analizę porównawczą społecznego funkcjonowania mężczyzn jedynaków oraz kobiet jedynaczek w kontekście osób posiadających rodzeństwo. Kolejnym aspektem rozważań jest obszar związany z relacjami w rodzinach mężczyzn i kobiet jedynaków oraz jedynaczek, a także osób mających rodzeństwo. Rozważania tego rozdziału kończy konkluzja dotycząca zebranych wyników badań.

W szóstym rozdziale analityczno-empirycznym odnajdziemy dogłębną refleksję dotyczącą rodzinnych predyktorów, które obejmują nie tylko społeczne funkcjonowanie jedynaków, ale także osób mających rodzeństwo. Autor bierze pod uwagę również płeć badanych respondentów. W dalszej części tekstu analizowane są kwestie relacji w systemie rodzinnym, które odnoszą się do społecznego funkcjonowania jedynaków i jedynaczek oraz kobiet i mężczyzn mających rodzeństwo. Kolejnym poruszonym zagadnieniem jest pośrednicząca rola systemu rodzinnego. Autor rozpatruje ją w kontekście relacji liczby rodzeństwa oraz ich społecznego funkcjonowania. Dokonuje również implikacji uzyskanych wyników badań, a także formułuje wnioski.

W ostatnim rozdziale książki autor określa cel swoich badań oraz dokonuje kompleksowego podsumowania wszystkich otrzymanych dotychczas wyników. Podkreśla on, że badania nad przystosowaniem oraz funkcjonowaniem społecznym jedynaków nie są jednoznaczne, a nawet bywają czasem sprzeczne (Połomski 2024, s. 177). Zwraca również uwagę na istnienie w społeczeństwie stereotypów dotyczących postrzegania jedynaków. Często mają one negatywne konotacje, a także są dla nich bardzo szkodliwe (tamże, s. 179). Na podstawie przeprowadzonych przez siebie badań autor stwierdza, że jedynacy są osobami dobrze przystosowanymi społecznie. W niektórych wymiarach osiągają oni wysoki poziom kompetencji społecznych. Zarówno kobiety, jak i mężczyźni wykazują inicjatywę, potrafią współpracować z innymi osobami oraz respektują określone zasady i normy społeczne (tamże, s. 178). Z kolei w obszarze relacji rodzinnych obecność rodzeństwa lub jego brak nie wpływa na jakość więzi. Różnice stają się

zauważalne w relacjach między rodzicami, ale także w postrzeganiu przez dziecko wzajemnych więzi opiekunów (tamże, s. 180).

Resumując, publikację Piotra Połomskiego mogę zaliczyć do lepszych pozycji istniejących na rynku wydawniczym, a dotyczących problematyki związanej z jedynactwem. Przejrzysta struktura oraz wartościowa poznawczo treść jego pracy sprawiają, że podczas lektury nie odczuwa się znużenia związanego z dużą ilością prezentowanych informacji. Merytorycznie spójny wywód autora wskazuje na to, że wcześniej całościowo zapoznał się z omawianą przez siebie tematyką. Należy również docenić część empiryczną książki ze względu na jej staranne opracowanie. Uważam, że niniejsze dzieło stanowi cenne źródło wiedzy nie tylko dla samych jedynaków, ale również innych osób, szczególnie pedagogów, psychologów czy socjologów. Szerokie spektrum potencjalnych odbiorców może obejmować także rodziców oraz każdą osobę, która jest zainteresowana tą tematyką. Z czystym sumieniem polecam lekturę książki.

Bibliografia:

Połomski, P. *Relacje rodzinne a społeczne funkcjonowanie jedynaków*. Warszawa: Wydawnictwo Difin, 2024.